

Asia: VN/25975/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laiksi potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista

Lausunnonantajan lausunto

1. Edistääkö hallituksen esitysluonnos nykyistä paremmin potilaan sekä sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen asiakkaan oikeuksien ja oikeusturvan toteutumista?

Kyllä. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää erittäin hyvänä ja asiakkaiden oikeuksia turvaavana sitä, että lakiin sekä hallituksen esitykseen on kirjattu vaatimuksia koskien potilas- ja sosiaalivastaavien riittävää resurssointia hyvinvointialueilla (4 § 4 mom.). Samoin on tärkeää, että hallituksen esityksen perusteluissa nostetaan esille potilas- ja sosiaalivastaavien yhteydenotto- ja palvelukanavien moninaisuus ja saavutettavuus kaikille ihmisryhmille, kuten esimerkiksi vammaisille ja eri tavoin toimintarajoitteisille ihmisille, vanhuksille sekä maahanmuuttajille.

2. Onko potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminta tarkoituksenmukaista järjestää jatkossa pääasiassa hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän järjestämänä? (2 ja 3 §)

Kyllä.

3. Onko potilasasiavastaavien toiminta tarkoituksenmukaista järjestää jatkossa erikseen

- a. valtion mielisairaaloissa
- b. Puolustusvoimien terveydenhuollossa
- c. Vankiterveydenhuollossa
- d. Työterveyslaitoksessa? (4 §)

Ei kantaa.

4. Ovatko potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien riittävyttä ja vastuuhenkilön nimeämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia? (2 § 4 momentti, 4 § 4 momentti)

Kyllä.

5. Turvaako esitys riittävästi potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien riippumattomuuden ja puolueettomuuden? (2 § 3 momentti, 4 § 3 momentti, 5 §)

Kyllä.

6. Onko potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan ja vastuuhenkilön kelpoisuutta koskeva säännös tarkoituksenmukainen? (6 §)

Kyllä.

7. Onko esityksessä huomioitu asianmukaisesti asiakkaiden kielelliset oikeudet? (7 §)

Ruotsinkielisten kuntalaisten osalta valtuutettu pitää hyvänä, että HE:ssä mainitaan potilas- ja sosiaalivastaavien asiakkaiden oikeus käyttää suomea ja ruotsia ilman tulkkausta valitsemallaan kielellä kaksikielisessä hyvinvointialueen viranomaisessa sekä Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän viranomaisessa. Valtuutetulle tulevien yhteydenottojen perusteella vastaava oikeus ei riittävästi toteudu ainakaan terveydenhuollon palveluissa.

Samoin vaikuttaa siltä, että myös saamenkielisten asiakkaiden kielelliset oikeudet on esityksessä turvattu.

Sen sijaan viittomakielisten sekä esim. tekstitulkausta tarvitsevat puhevammaisten oikeudet eivät täysimääräisesti toteudu, mikäli 7§ liittyvää tulkkauksen hankkimista ei säädetä velvoittavaksi. Esityksen sanamuoto ”tulkin hankkiminen mahdollisuuksien mukaan” ei valtuutetun kannan mukaan turvaa kuulo- ja puhevammaisten oikeuksia riittävällä tavalla.

Valtuutettu nosti asian esiin myös sote-uudistuksen yhteydessä lausueessaan järjestämislain 5 § 3 mom. liittyen seuraavaa: ”Valtuutettu on useaan kertaan katsonut, etteivät viittomakieltä käyttävien oikeudet toteudu siten, kun heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu. Asiantilan muuttamiseksi tarvitaan lainsäädännön tiukentamista ja täsmentämistä. Terveydenhuollossa käytännöt siitä, kenen vastuulla on tilata tulkki ja mistä tulkit tilataan, ovat vaihtelevia ja sisältävät edelleen ongelmia eri alueilla ja organisaatioissa. Tämä koskee kaikkea tulkkausta sisältäen myös puhuttujen kielten tulkkauksen. Koska tilanne ei ole ajan saatossa korjautunut on valtuutetun näkemyksen mukaan asiasta säädettävä laissa”

Valtuutetun saamien yhteydenottojen mukaan erityisesti terveydenhuollossa esiintyy paljon puutteita viittomakielisten oikeudesta tulkkaukseen. On ensisijaisen tärkeää että oikeus tulkkaukseen toteutuu potilaan / asiakkaan asioidessa potilas- ja sosiaaliasiavastaavien kanssa.

8. Onko potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan ja vastuuhenkilön tehtävät määritelty tarkoituksenmukaisesti? (8 §)

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kehottaa lainsäätäjää pohtimaan vielä tulisiko vastuuhenkilöiden laatimat 8 § 3 mom. 3-kohdan mukaiset aluehallituksille annettavat selvitykset toimittaa tiedoksi hyvinvointialueen kunnanhallitusten lisäksi myös kyseisen alueen aluehallintovirastoille, jotka toimivat terveydenhuoltoon ja sosiaalihuoltoon liittyvinä valvonta- ja kanteluviranomaisina.

9. Ovatko rekisterinpitoa ja henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset asianmukaiset ja tarkoituksenmukaiset? (9 – 12 §)

Ei kantaa.

10. Ovatko potilasasiavastaava ja sosiaaliasiavastaava –nimikkeet sopivat potilasasiamiesten ja sosiaaliasiamiesten uusiksi nimikkeiksi?

Kyllä.

11. Vapaamuotoiset huomiot

-

Björkberg Elli
Yhdenvertaisuusvaltuutettu